

אשכולות

הצילון הטבוחי של תלמידי ישיבת כרם ביבנה

מחורבן להשקפה של גאולה ע"פ הר"א לאפיאן זצ"ל

המשגיח, הרב שרון יוסט שליט"א

במסכת כתובות (סו ע"ב) מובא המעשה הבא :

ת"ר: מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים, והיו תלמידיו מהלכין אחריו. ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים, כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו, אמרה לו: רבי, פרנסני! אמר לה: בתי, מי את? אמרה לו: בת נקדימון בן גוריון אני. אמר לה: בתי, ממון של בית אביך היכן הלך? אמרה לו: רבי, לא כדיו מתלין מתלא בירושלים מלח ממון חסר? ואמרי לה חסד. ושל בית חמיך היכן הוא? אמרה לו: בא זה ואיבד את זה. אמרה לו: רבי, זכור אתה כשחתמת על כתובתי? אמר להן לתלמידיו: זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו, והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה. בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר: אשריכם ישראל, בזמן שעושין רצונו של מקום - אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום - מוסרין ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה.

יודעה קושיית המפרשים: בשלמא כשישראל עושים רצונו של מקום, שפיר אמרינן "אשריכם ישראל". אך מה שייך לומר את זה על זמן שאין עושין רצונו של מקום?

דבר דומה מצאנו בגמרא בברכות (ז ע"ב):

"מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו", מזמור לדוד? קינה לדוד מיבעי ליה! אמר רבי שמעון בן אבישלום: משל למה הדבר דומה? - לאדם שיצא עליו שטר חוב, קודם שפרעו היה עצב, לאחר שפרעו שמח - אף כן דוד, כיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא הנני מקים עליך רעה מביתך - היה עצב, אמר: שמא עבד או ממזר הוא דלא חייס עלי. כיון דחזא דאבשלום הוא שמח, משום הכי אמר מזמור.

גם כאן לא מובנים דברי הגמרא, על מה שמח דוד בראותו שבנו הוא זה אשר מורד בו, הרי סוף סוף אבשלום רצה להרוג את דוד:

וַיֹּאמֶר אֶחֱתִּיפֶל אֶל אַבְשָׁלֹם אֲבִיחֶרֶף נָא שְׂנִים עֶשֶׂר אֶלֶף אִישׁ וְאֶקְוֶמָה וְאֶרְדְּפָה אַחֲרַי דָּוִד הַלֵּלָהּ: וְאָבֹא עָלָיו וְהֹוֹא גָעַע וְרָפָה יָדַים וְהִחַרְדְּתִי אֹתוֹ וְנָס כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהִפִּיתִי אֶת הַמִּלֶּכֶךְ לְבָדֹו: וְאֶשְׁיֵבָה כָּל הָעָם אֵלָיךְ כְּשִׁיב הַכֹּל הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתָּה מְבַקֵּשׁ כָּל הָעָם יִהְיֶה שְׁלֹום: וַיִּשֶׁר הַדָּבָר בְּעֵינַי אַבְשָׁלֹם וּבְעֵינַי כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

אומר רבי יהונתן אייבשיץ: משל למה הדבר דומה, לבן שאביו מייסרו, וכל פעם שמסב את ראשו ורואה שהמכה הוא אביו ולא אדם זר, הרי שבעומק לבו נחה דעתו. אביו הרי מייסרו על מנת לחנכו ולהדריכו בדרך הישר, וכל מכה ומכה באה מתוך אהבה גדולה אף אם מוסתרת עתה. אך אם הבן חטא בדברים חמורים וקשים, אזי יתכן ואביו ישלח אדם אחר לייסרו, ודבר זה קשה שבעתיים שהרי אין לו למכה רחמים על הבן, ועוד, הדבר מעיד על ריחוקו של האב מבנו.

כאשר באים ייסורים על האדם בדרך "הטבע", כגון הפסד כספי או מחלה, נוטה הוא בדרך כלל ליחס זאת לסיבות כאלו ואחרות. זו טעות גדולה, שהרי במו ידיו הוא מרחיק את הקב"ה ממנו, כביכול משאיר אותו יתברך "מחוק למשוואה". אדם חייב להרגיל עצמו תמיד להסתכל כלפי מעלה, כדברי המשנה: "וכי נחש ממית, או נחש מחיה? אלא, בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את ליבם לאביהן שבשמים, היו מתרפאים וכו'". (ר"ה פ"ג מ"ח).

דוד המלך חשש, שאם עבד או ממזר הוא זה שמורד בו, הרי זה סימן שהקב"ה התרחק ממנו ועזב אותו לטבע העולם. אך משנוכח לדעת שאבשלום בנו הוא זה שקם עליו למרוד בו, על אף הקושי העצום והסכנה הגדולה, עדיין נשארה נקודה של תקווה. הרי בן המורד באביו וקם עליו להורגו, זהו דבר לא הגיוני ולא כדרך הטבע, ממילא מוכח שבורא העולם בכבודו ובעצמו מנהל כעת את המערכה.

כך גם במעשה דרבי יוחנן בן זכאי. הנפילה העצומה מאיגרא רמא לביא עמיקתא של אותה נערה, אשר קודם לכן הייתה מהעשירות שבישראל, ולאביה נעשה נס גדול שניקדה לו חמה, ועתה היא מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים, הלא דבר הוא! אין זאת כי אם ראייה ברורה שהקב"ה נמצא פה עמו, ואף שהוא מייסר אותנו קשות, עדיין זה אבא שמכה את בנו.

"אלה ברכו ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר" - אומות העולם מתפארות ברכביהם ובסוסיהם, אך אנו איננו כמותם, אלא שם ה' אשר נקרא עלינו וממנו יראו כל עמי הארץ הוא זה אשר בכוחו נעשה ונצליח, "באלוקים נעשה חיל והוא יבוס צרינו".

כאשר נמצאים בין כותלי הישיבה, קל יחסית להרגיש רגשות של תורה וקדושה וקירבה להקב"ה. אך יש לזכור ולהפנים, שגם כשיוצאים לתקופת ריענון ומנוחה בין הזמנים, חובה עלינו לסגל הסתכלות רוחנית, מבט אמתני על כל דבר ודבר, ולהשתדל לראות ולהאמין שהקב"ה נמצא ומשגיח בכל מקום ובכל מצב.

פרשת דברים / חזון

גליון 389 | ט' במנחם-אב ה'תשע"ו
(שנה עשירית)

19:07 **כניסת שבת**
20:05 **צאת שבת**

מלא טוב

לר' גיל גוטליב
לרגל הולדת הבת

מזכרת אשכולות

מאחלת 'בין הזמנים'
פורה ומוצלח לכל
תלמיד, אברכי ורבני הישיבה
"וקו' ה' יחליפו כח"
יה"ר שנזכה לגאולת עולמים
בקרוב, אכ"ר

קוד באתר: 7190

העלון יוצא לאור ע"י

ישיבת כרם ביבנה

www.KBY.org.il

לתגובות ולהארות:

eshckolot@gmail.com

מערכת אשכולות

איתיאל סופר

יעקב אביעד דואני

אבל איך מסיחין דעת מהתורה הקדושה?

ר' דניאל ידיד-צינן

סדר מוסדות

הנכון: בין הזמנים או לומדים מבעלי הבתים כיצד שומרים על רצף הלימוד כשענייני העולם מאלצים אותנו לקום מן הספר ולשמור על בריאות נפשנו ולהכשיר עצמנו להמשך עבודת הקודש.

הדרך היא: "באהבתה תשגה תמיד" - רק האהבה יכולה לחבר גם ממרחקים (ולרוב אף יותר מאשר בזמן קירבה). מי שהשנה שחלפה השאירה עליו רושם עתה יחוש את החיבור הבלתי פוסק הזה ואעפ"כ יכוף עצמו להתכונן אל התורה בגופו ונפשו עד אשר ישוב עת דודים ביתר שאת וביתר עז בחשק ובהתלהבות.

אצרך כאן כמה עצות מעשיות מניסיוני הדל, ואולי תהיה בזה תועלת למאן דהוא:

א. בין הזמנים זהו זמן קצר שניתן להשיג בו המון עם קצת תכנון וסדר. לכן, כדאי לקבוע זמנים לכל עניין שיש לו חשיבות בעיניך כדי שלא תגלה שהרצוי רב על המצוי. לתכנן באלו ימים ובאיזה חלק ביום.

ב. אם אתה חש קושי בהשגת ההתמדה הרצויה בעיניך בתקופה זו - אל תתבייש להצטרף לשיעורים של 'בעלי בתים'. זה אמנם לא נגיעים ואהלות, אבל יש מכאן שיפוענו לגלות שגם בשיעורים אלו לומדים תורה ויש בכך גם תועלת ליראת שמים.

ג. אני לא בטוח שכולנו יודעים להעריך כראוי מה שיחת טלפון פשוטה של התעניינות בשלום האחר יכולה לעשות. נסו ותיווכחו!

הערה אחרונה ומאוד חשובה - **בטיחות**. חישוב פעמיים לפני כל ביצוע פעולה שיש בה סכנה ובכך תימנעו מפגיעות בגוף ובנפש.

מאחל לכולנו שנעביר את ימי בין הזמנים כרצון בוראנו באמת!

התורה, בניגוד לבן-דוד, אינה באה בהיסח הדעת, ולכן כל נושא בין - הזמנים טעון ביאור גדול.

אותם תופסי התורה שהמוטו שלהם "אם תעזבני יום - יומיים אעזבך", $24 > 12 + 12$ ועוד כהנה וכהנה אמרות טהורות, משאיירים את כור מחצבתם הלא הוא ביהמ"ד מבלי יושב למשך 'תלתא דהפקרותא' (מודה - הגזמתי) והולכים לעסוק בחיי הרגע?

יתרצו העולם שהדבר נעשה בהכוונת גדולי ישראל מתוך ראייתם העמוקה והרחבה, וודאי שיש בכך תועלת גדולה לעולם התורה על כל צדדיו. אך אין זה אומר שאנו לא צריכים לחקור ולהבין את פשרו של דבר ולחפש את הנפק"מ המשתמעות מכך.

איני זוכר את מקורו של הדבר, אך אני מורגל מאד בהסבר מיוחד על ברכות התורה שמברכים אותן פעם אחת ביום למרות שאנו (המורה והממעט) לומדים תורה כמה וכמה פעמים בין ברכה לברכה. מדוע? משום שלא כל דבר נחשב היסח הדעת ביחס לתורה (ככל שמדובר בדבר חשוב יותר כך צריך גורם הסחה משמעותי יותר כדי שהדעת תסוח ממנו) כלומר יהודי יכול לעסוק במלאכתו לנהוג ברכבו לעבור מבניין לבניין שלא באותו עניין ועדיין דעתו נתונה לתורה וכשיחזור לשיעור היומי שלו בערב לאחר שכלו טלטוליו - הרי הוא כממשיך הסדר הקודם שלמד בבוקר ללא הפסק. ראוי לציין שעניין זה אמור גם לגבי נשים.

אנהג כיוסף שלא יכול היה להתאפק ולא כהמן שעליו נאמר ויתאפק... בהקשר אסוציאטיבי לחלוטין אספר על צילום וידאו מעניין שראיתי על הגר"ש אלישיב ז"ע"א שישב ללמוד ובעודו פותח את הגמרא כבר מתחיל בע"פ להמשיך ממקום שפסק בפעם הקודמת. אשרי עין ראתה!

נשוב לנידון דידן. היציאה לבין הזמנים לא צריכה להוות הפסק בין זמני הלימוד אלא דווקא לחבר בין האחד למשנהו. איני מתכוון לומר שהלימוד בו הוא רגיל - הפך הוא

חופש הביטוי בהלכה | חלק ב'

ר' דניאל סגרון

אצל האמריקאים שיותר משתייכים לנצרות היא תופסת בעיקר מקום טקסי ולא משפיעה באופן עמוק על התנהלותם - אם כן עדיין קשה להגדיר את רומי של פעם, את אותה נצרות, ככוח השולט בעולם?

ובלאו הכי, האמת היא שמי ששולט בעולם זו לא הנצרות אלא התפיסה המערבית של הנאורות, של המדע והקדמה, של ההומניזם והליברליזם ושאר הביטויים שמרחפים לנו בעולם ומזמזמים לנו ליד האוזן. הם אלו שמשפיעים באמת על העולם המפותח, הם אלו שהניעו את העולם בשלש מאות השנה האחרונות עם התפוררות האמונה בעולם כולו. משכך, לפי שיטת הראשונים שרומא תשלט בעולם עד ביאת המשיח חייבים אנו למצוא קשר רעיוני הדוק בין הנצרות לבין התפיסה המערבית. להבין איך יסודות החשיבה הזו בנויים כולם על הנצרות, מושתתים כולם על רוח רומא, ולכן גם אם מבחינה פוליטית לוותיקן אין עוצמה גלויה הוא עדיין ממשיך לשלוט בכוח האידאות שהוא השריש בעולם המערבי שמשפיע ומנהיג את העולם כולו כפי דברי רבותינו.

משכך, משימתנו היא קלה למדי, כי אם נבין את יסודות התפיסה המערבית נבין למפרע גם את החידוש העיקרי של הנצרות ואת הקשר בינה לתפיסה המערבית.

כידוע, בעבר רוב העולם היה מאמין. חלקו באיליים וחלקו באל אחד. אך המדע והקדמה החליטו להדיר את רגליו של האל מהעולם והציבו במקומו את האדם. אין חשיבות לשום דבר, אומרים ההומניסטיים והליברליים, חוץ מהאדם. רצונותיו, זכויותיו, תחושותיו והנאותיו הם הדברים היחידים החשובים בעולם. אין אמונה, אין עבודת האל, אין בורא ואין תכלית. יש רק אותנו כאן בעולם, וכל שנותר לנו לעשות הוא למקסם הנאות ולהביא את האנושות למקסימום אושר אפשרי.

גם הנצרות סברה כך. היא מאסה בקיצוניות של היהדות שדורשת ממאמיניה תביעות תמידיות וכמעט לא משאירה חלל פנוי. לכן היא יצרה פתרון קסם של 'דת' שאינה מפריעה לאדם לחיות בצורה שנוחה לו. אין לה כמעט מצוות מעשיות מגבילות, והיא עונה לצרכים והרצונות של האדם מהדת. לא לצרכים של האל מהאדם - אלא לצרכים

בספר דניאל (1, 2) מתאר דניאל שהוא ראה בחזיון הלילה ארבע חיות גדולות עולות מן הים. החיה הראשונה דומה לאריה, השנייה לדוב, השלישית לנמר והרביעית אינה ברורה (תרגום בערה):

בְּאֵתֶּר דְּנָה חַזָּה הָיִית בְּחַזְוֵי לֵילֵיאָ נֶאֱרַו חַיָּוָה רְבִיעָא דְחֵילָה נְאִימְתָּי וְתַסְיָא יְתִירָה וְשִׁנְיָו דִּי פְרִזָּל לָהּ בְּרַבְרָב אֶכְלָה וּמְדָקָה וְשִׂאָרָא בְּרַגְלֵיהָ רְפָסָה וְהִיא מְשִׁינָה מִן כָּל חַיָּוְתָא דִּי קְדָמֶיהָ וְקָרְנֵיהּ עֶשֶׂר לָהּ: מִשְׁתַּפֵּל הָיִית בְּקָרְנֵיאָ וְאֵלֹו קָרוּ אֶחָרֵי זְעִירָה סְלִקְתָּ בְּיַהוּוּ וְהָלַת מִן קָרְנֵיאָ סְדָמְתָא אֶתְעַשְׂקֶרוּ מִן קְדָמֶיהָ וְאֵלֹו עֵינֵיהּ פְּעִינֵי אֲנָשָׂא בְּקָרְנָא דְאִ וְפִסְמֵי מְמַלְלֵי בְּרַבְרָב.¹

המלכות הראשונה היא בבל, השנייה פרס, השלישית יון, אך בנוגע למלכות הרביעית נחלקו הראשונים. הרס"ג, הרד"ק (בפירושם לדניאל) והרמב"ם (אגרת תימן) כותבים שהמלכות הרביעית מחולקת לשניים רומי וישמעאל, והרמב"ן (ספר הגאולה), בעל העיקרים והר"ן (בדרשות דרוש ה') כותבים שהכוונה למלכות רומי בלבד (ישנם עוד שיטות בראשונים ואכמ"ל). ואם כן קשה, הרי 'אימפריית' רומי רחוקה מאד מלשלוט בעולם כיום והרי בנבואה משמע, כפי שביארו חז"ל, שהמלכות הרביעית תשלט עד ביאת משיח וכיון שמשח לא בא א"כ רומי צריכה לשלוט בעולם? מסביר הרב שלמה קושלבסקי ב'קונטרס ארבע מלכויות', שהוותיקן שברומא משמש כמרכז הרוחני של העולם הנוצרי שבאופן רשמי אירופה ואמריקה נתונים תחת חסותו, ולכן רומי בעצם עדיין שולטת בעולם.

אך עדיין הדעת אינה נחה. אם דניאל מתנבא נבואה כה היסטורית, על כרחו שיש לה חשיבות מעשית ולא סתם הצהרה רשמית של קשר בין אירופה ואמריקה לנצרות. על כן, הדת הנוצרית לא תופסת מקום משמעותי בחייהם של רבים מאזרחי אירופה וגם

¹ תרגום רלב"ג: "ורואה הייתי במראות הלילה, והנה חיה רביעית נוראה ולה אימה ותוקף, ושיני ברזל גדולות לה, אכלה ומדקה והשאר ברגליה רומסת, והיא משונה מכל החיות הקודמות וקרנים עשר לה. מסתכל הייתי בקרניה והנה קרן אחת קטנה עולה ביניהם. ושלשה מן הקרנים הראשונים נעקרו מלפניה והנה עינים כעיני אדם בקרן הזאת ופה מדבר גדולות".

השוויון המסחר והמבלבל שרוצה להתנער מכבלי המעמדות המולדים, וכלה בחופש לבחור נטייה מינית. האדם המערבי רוצה חופש. בצדק מבחינתו. אם האדם הוא האל החדש, אם האדם התנער מכל משהו שהגביל אותו ואת רצונו, טבעי שהוא ישאף למקסימום חופש ויראה בחירות את חזות הכל.

במבט שכזה צריך להסתכל על המפעל האדיר של בג"ץ במדינת ישראל. בג"ץ הרי רוצה להפוך את עם ישראל למדינה ככל העמים, בג"ץ רוצה להכניס אותנו למשפחת העמים המערביים. אותם עמים שדוגלים באדם ומניפים אל על את החופש שלו. לכן צריך להדגיש ולהבליט את חופש הביטוי וחופש העיסוק, צריך לבטל כל מחיצה חברתית בין נשים לגברים, בין יהודים לגויים, בין בעלי נטייה כזו או אחרת לאחרים.

לא בכדי חופש הוא הדגל המרכזי.

אם נחזור לעניין חופש הביטוי בו פתחנו, נוכל להבין לעומק את שורש המחלוקת בין ההלכה לבג"ץ. הרי אם באים לדון מצד החשש שצנזורה מסוימת תפגע בדמוקרטיה עד כדי שצריך ודאות קרובה כדי להפעיל אותה, אין הבנה לבג"ץ. עוד לא נוצר השכל שיוכל לשכנע שהנזק של המדרון המעורפל גדול יותר מהנזק העכשווי, גם אם הוא לא בגדר ודאות קרובה. לכן מסתבר יותר שבג"ץ בחר להבליט ערך מערבי קלאסי של חופש הביטוי כי בתפיסתו זהו ערך מרכזי מצד עצמו! לא רק בגלל שהוא יעיל לקיומה של מדינה דמוקרטית אלא גם בגלל היותו מאפיין בולט של תנועת האמונה באדם, תנועה שהחלה בנצרות, המשיכה במערביות ובג"ץ מנסה להחזיר אותה לתוככי עם ישראל שכל מהותו, מהות תורתו, זועקת ההיפך המוחלט.

גם לו היינו מוצאים 'הכשר' הלכתי לקבל את הפסק של בג"ץ, כשאנו מבינים את מקומו של החופש בחברה המערבית, מבינים שהוא משתלשל מאותה מחלוקת יסודית ועתיקה בין היהדות לנצרות ובתה המערביות, אנו צריכים להגיע למסקנה שאיננו יכולים להיות יהודים מאמינים ונאמנים ולהסכים לפסק דין של בית משפט שמאמץ את עמדתו הרעיונית של בת הפלוגתא המרה ביותר שלנו.

דברי נרה

משנת הגר"ד סולובייצ'יק

ברית, ברית מחייבת יותר, וכאן הברית נכרתה בעידן השני של אברהם. עידן שכלל בתוכו ימים קשים, חסרי ודאות, שהגיעו לשיאם בניסיון העקידה.

בתחילת דברי ה', מבקש מאברהם לא לפחד. הקב"ה אינו מצווה על כך מכיוון שדבריו עומדים להיות קשים. הקב"ה יודע לאברהם בהמשך הדברים על כך שצאצאיו יחיו בגלות 400 שנה. אין אפשרות לדרוש מאדם, כל אדם, לא לפחד ממצאיות כזאת. על כן הקב"ה מבקש זאת האברהם, ושולח לו מסר שבסופו של התהליך הארוך והקשה של הגלות שכרו ירבה מאוד.

כישעקב יורד למצרים אנו חוזים שוב בפחד, הפעם של יעקב. יעקב מבין שהירידה למצרים משמעותה תחילת הגלות שנאמרה לאברהם. למעשה, הגלות הזו היא התחייבותו של אברהם במסגרת הברית כלפי הקב"ה. יעקב אמנם אמר שהוא מוכן לצאת לגלות, על אף חששו הגדול ממנה. גם כאן הקב"ה יוצא במסר של עידוד כלפיו, כאשר הוא מזכיר לו את ההבטחה אותה נתן לאברהם.⁶

בתחילת מעמד הברית, פותח הקב"ה את דבריו במילים "אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה". קשה שלא לראות את הקשר שבין הדיבר הראשון בעשרת הדברות: "אנכי ה' א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (שמות ב, א).

הרב מציג בדבריו שלושה הסברים לקשר הבלתי מנותק בין שני הניסוחים בשני המעמדים. ראשית, אומר הרב, שני המעמדים נאמרו ליחידים. אברהם היה הנמען היחיד בזמנו לדבר ברית בין הבתרים, ולכן אצלו השימוש בלשון יחיד מובנת במיוחד.

לעומת זאת השימוש בלשון יחיד במעמד הר סיני מעלה שאלה מרכזית, והרי במעמד הר סיני עמדו שש מאות אלף איש, ולא רק אדם בודד. תשובות רבות ניתנו לשאלה זו, אך הרב סובר שאכן, הברית שנכרתה במעמד הר סיני לא נכרתה לעם או לקהילה גדולה, אלא היא נכרתה עם כל יהודי ויהודי בודד.⁷

⁶ "אנכי האל א-להי אביך" (בראשית מ, ג).

⁷ נראה לי לומר, שאין הרב התכוון בדבריו לבטל את המימד של "כלל ישראל", אלא לומר שהרוב הבסיסי ביותר אינו ההתחייבות עם העם, אלא ההתחייבות עם הבודד, שעל גביו נאמרה ההתחייבות של העם.

של האדם מ'האל'! לכן, אם לאדם יש מצפון נמצא מנגנון של מחיקת חטאים ומירוק המצפון בלי מאמץ רב, בטקס חיצוני נעדר כל תהליך היטהרות פנימי. לכן אם לאדם יש צורך במסגרת חברתית, בנוסף רוחני מסוים לחייו, ניתן לו את צרכיו במסגרת הכנסייה, באופן מצומצם ולא מגביל. כל העולם הרוחני הוכפף כולו לאדם, נבנה באופן שמתאים לאדם ומשרת אותו. אם עד הנצרות האדם ידע שהוא עובד אצל בוראו, הנצרות באה ושיעבדה את 'האל' למען סיפוק צרכי האדם.

במשך הזמן הנצרות נחלשה. הן בגלל שפיתוח המדע נתן לאדם סיפוק רב שהיווה לו תחליף לרוחניות הקלילה שהנצרות הציעה, הן בגלל שלשקר אין רגליים ומהר מאד הבינו שזו לא אמונה אלא עבודה בעיניים. לכן רבים מהעולם המערבי לא באמת חיים לפי הנצרות, ולא מתרגשים יותר מידי מהאפיפיור. נותנים לו את ליטרת הכבוד, אך לא נותנים לו לחדור לחיי היום יום שלהם ולשנות אותם. נמצא שהרעיון המרכזי של הנצרות הוא הצבת האדם במרכז הבימה כשכל השאר מוכפף אליו ולרצונותיו, ומהתפיסה הזו נובעת במישורן התפיסה המערבית, גם אם היא הקצינה אותה יותר ממה שמייסדי הנצרות חשבו.

הואיל וכן, ניתן להמשיך ולראות שצומת המחלוקת המרכזית ביותר בין אדם למען האל או 'האל' למען האדם הוא בשאלת החופש והחירות. אם בהנאות גשמיות עסקינן, גם ליהודי מאמין ושומר מצוות מותר ליהנות הנאות גשמיות, במידה במשקל ובמשורה. אם בפיתוח העולם עסקינן, גם היהדות דוגלת בערך זה.

הוויכוח מתלהט בשאלת החופש, כשרצון האדם מתנגש ישירות עם רצון האל. כאן היהדות שמתעקשת שהאדם עובד אצל בוראו ולא להיפך תאמר למאמין שיבטל את רצונו ויכפיף את עצמו כלפי בוראו. בלא זה הוא לא יזכה לתואר עבד ה'.

אך הנצרות ובתה המערביות, יפעלו לשחרור האדם מכל כבלים הפוגעים לו בחופש. לכן ניתן לראות איך כל ההקצנה הליברלית וכל המאבקים של האתאיסטים נסובו סביב החופש. החל מהפמיניזם השואף לתת לאישה חופש לבחור את דרכה, דרך 'אל

הברית הנצחית

אסף משניות (ה')

אנו נמצאים לקראת סיומם של שלושת השבועות, כאשר בעוד מספר ימים נצייין את תשעה באב, עת עם ישראל יצא לגלות לאחר חורבן הבית. חשבתי שימים אלה הם זמן טוב לדבר על הברית הנצחית בין הקב"ה לעם ישראל, שנכרתה בברית בין הבתרים בין אברהם לקב"ה.¹

ראשית עלינו להבין מהי ברית. ההגדרה ההלכתית של המונח ברית הוא התחייבות של שני צדדים למשהו מסוים, ויתור על החופש. ברית למעשה כובלת את שני צדדיה לקיומה, בלי להתחשב במציאות משתנה כזו או אחרת.

ברית זו נשמעת מעט אבסורדית, כאשר אנו מדברים על אדון ועבד, וזה למעשה טיבו של הקשר בין הקב"ה ובין האדם. אך למעשה ברית בין הבתרים מתערבת בקשר הזה בין הבורא לעם ישראל. הקשר הוא עדיין של אדון ומעביד, אבל ההיררכיה כבר לא מוחלטת כל כך. הקב"ה בעצם התחייב אף הוא, ולא רק העם (או אברהם במקרה הזה) אליו, לעם ישראל.² ונעמוד בהמשך על אופי התחייבות זו.

נתעכב מעט על מיקומה של ברית בין הבתרים בתוך סיפור חייו של אברהם.³ ברית בין הבתרים לא נכרתה בין אברהם לבין הקב"ה בראשית הדרך, וגם לא לאורך הצלחותיו לאורך שנותיו הראשונות. בשנים אלה אברהם כבש את כל הארץ במהלך מלחמותיו,⁴ וזכה להערכה וכבוד רב בקרב מלכי הארץ.⁵

בתקופת הצלחות ניתנה לאברהם הבטחה על ירושת הארץ והבטחה על צאצאים רבים, אך אין בהבטחות שום אזכור של ברית. עוצמתה של הבטחה אינה עוצמתה של

¹ המאמר מבוסס על חלקו הראשון של המאמר 'הברית הנצחית', בספר 'עמודו של עולם'.

² ניתן לראות אולי בברית בין הבתרים את הביסוס הראשוני ליחס שבין עבד לבעלים ביהדות. העבד אמנם מחויב לחלוטין לבעליו, אך לבעלים יש חובות כלפי העבד שאין הוא יכול להפר אותם.

³ הרב מתייחס למיקומה של הברית בתנ"ך, ולא בהקשר ההיסטורי, שם אנו יודעים שיש הסוברים שהברית נאמרה בתחילת דרכו של אברהם, ויש האומרים שהדבר קדם אפילו את הציווי "לך לך".

⁴ מלחמת הארבעה והחמישה.

⁵ יציאת מלך סדום לקראתו והשתחוותו של מלך שלם בפניו הם דוגמאות טובות לכך.

ההתחייבות של הבודד מופנית בכמה מישורים. ראשית, החובה של כל בודד ובודד לשמור את מצוותיו של הקב"ה. שנית, הקשר והאהבה של הקב"ה לכל אדם בנפרד, עם כל הצרות והבעיות האינדיבידואליות שלו.

שנית, השימוש במילה "הוצאתי" מגלם בתוכו משמעות גדולה יותר מאשר המשמעות של המילה "לקיחה". הוצאה היא מילה עוצמתית יותר, שגורת עמה מחויבות גדולה יותר. רש"י, בהסברו הראשון לדיבר הראשון מסביר שהשימוש במילה "הוצאתי" נועד להסביר לעם שאין הם יצאו לחופשי ממצרים בחינם. הקב"ה למעשה אומר לעם ישראל שהוא זה שעזר להם וחילץ אותם מהעבדות במצרים, וכעת יש מחיר שצריך לשלם על כך - להפוך לעבדיו של הקב"ה.

אך משמעות נוספת שטמונה במילה "הוצאתי" ולא במילה "לקחתי", הינה ביחס של התחייבות זאת. במציאות של לקיחה, אין הלוואה מתייחס כלל למעמד החפץ הנלקח. לעומת זאת בהוצאה, המוציא מייצר זיקה שהיא מעבר לבעלות על החפץ. הוא מייצר ידידות עם המוצא.

זאת טבעה של הברית בין עם ישראל לבורא במעמד הר סיני, וזאת משמעותה של הברית הראשונה, ברית בין הבתרים בין אברהם לה'. ישנה מחויבות עצומה עליה מתחייב אברהם / העם. אך אין הוא עוד בגדר עבד בלבד. הוא משודרג למעמד של שותף וידיד. לא שווה ערך לקב"ה כמוכון, אך בהחלט בעל חשיבות שהיא הרבה מעבר לסתם עבד.

ההסבר השלישי, אותו מציג הרב בדבריו, הוא ההסבר השני של רש"י בדיבר הראשון: "לפי שנתגלה בים כגיבור מלחמה, ונגלה כאן כזקן מלא רחמים" (רש"י, שם). ה' למעשה מתגלה במספר דרכים, פעם כגיבור מלחמה ופעם כזקן מלא רחמים. וכמו כן ה' מתגלה בכמה סוגי אירועים: גם בהצלחות, בניצחונות ובכיבושים, וגם בסבל, בעינוי ובגלות. בכל המקרים זהו אותו הקב"ה.

זוהי למעשה תוכנה של ברית בין הבתרים. ההבטחה האלוקית שגם כאשר יגיעו ימים קשים, והימי האלה יגיעו, ה' יהיה אִתנו. גם בגלות וגם בגאולה, גם בדיכוי וגם בכיבוש, גם בסבל וגם באושר. מיקומה של ברית בין הבתרים בתוך סיפור חייו של אברהם ותוכנה הם למעשה ההבטחה שה' לא יעזוב אותנו ותמיד ילווה אותנו.

שכינה מדברת - מתוך גרונו! ינון אברמשובילי (ה')

ספר 'דברים', אותו אנו מתחילים לקרוא בשבת זו, שונה מארבעת החומשים שקדמו לו. ספר זה נקרא 'משנה תורה', משום שבעיקרו הוא מעין חזרה על האמור בספרים הקודמים (אם כי יש בו הרבה דברים חדשים, והוא גם מסביר ומפרט דברים שנאמרו בספרים האחרים). אולם השוני המעניין ביותר של הספר בא לידי ביטוי בדברי הגמרא (מגילה לא ע"ב), שאת הספר הזה אמר משה רבנו **"מפי עצמו"**.

ולכאורה, תישאל השאלה: מה הכוונה "מפי עצמו"? וכי ספר דברים לא נאמר מפי הגבורה? הלא הרמב"ם פוסק (הלכות תשובה פרק ג הלכה ח), שאם אדם אומר אפילו על מילה אחת מהתורה שמישה רבנו כתבה מעצמו, הריהו 'כופר' ח"ו; על אחת כמה וכמה **ספר שלם** בתורה! ברור אפוא, ש"מפי עצמו" לא בא לומר שספר זה כתבו משה ומשכלו וממחשבתו שלו.

את ההסבר הראשוני לשאלה זו נותנים ה'תוספות' (מגילה שם). וכך הם מפרשים את המילים "מפי עצמו": **"ברוח הקודש"**. כלומר: בל נחשוב שאת ספר 'דברים' אמר משה מלבו. כל מילה של הספר הזה נאמרה ב'רוח הקודש' ולכן כל מילה היא דבר ה' ממש.

אך אם כן, מהו ההבדל בין ספר זה לספרים הקודמים? הלא גם את דברי התורה הכתובים בספרים הקודמים העביר הקב"ה לעם ישראל באמצעות משה רבנו?

התשובה היא, שאת דברי התורה שבספרים הקודמים העביר משה לעם ישראל **כשליח** בלבד (רש"י: שם), מבלי שאישיותו ושכלו ומחשבתו יעמדו באמצע; ואילו בספר 'דברים' התלכשה השכינה **בשכלו ובמחשבתו** של משה רבנו, כך שמבחינה מסוימת הדבר נראה כ"מפי עצמו", אך לאמתו של דבר היה זה "ברוח הקודש", וכמאמר - "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה".

אך עדיין העניין אינו מובן די הצורך. מה היה הצורך בשינוי צורת העברת הדברים דרך משה מכפי שהייתה לפני ספר דברים - לאופן בו נמסר ספר דברים? לכאורה, ההיגיון אף אומר שהאופן בו נמסרו הספרים הקודמים עדיין - ללא התערבות שכלית של בשר ודם (גם לא למראית עין)!

אלא, שבצורה זו של העברת דבר ה' יש יתרון. כאשר התורה מועברת אל העם דרך שכלו והשגתו של משה רבנו, היא מותאמת יותר לדרגתו ולצרכיו של העם. וזו אכן הסיבה שב'משנה תורה' הוסברו ונתבארו דברים רבים שהיו סתומים בספרים הקודמים.

צורך זה בהעברת התורה דרך השגת שכלו של משה נבע מהעובדה, שבני ישראל עמדו אז לקראת כניסתם לארץ. התחיל בעבורם **שלב חדש** בעבודת ה'. לא עוד ניתוק מהעולם וקבלת כל הצרכים בדרכים נסיות. מעתה יש לחיות חיים טבעיים בתוך העולם, והמשימה היא - להחדיד קדושה בתוך החיים. משום כך היה צורך לקרב יותר את התורה אליהם, וזו משמעותו של ספר 'משנה תורה'.

לאמיתו של דבר, ספר 'משנה תורה' מהווה מפנה רב חשיבות בצורת ההעברה הכללית של התורה. השלב הראשוני בהעברת התורה היה בשני הדיברות הראשונים, שאותם

ינון אברמשובילי

רעיונות מתורת חב"ד

שמע כל העם מפי הגבורה. השלב הבא היה מסירת התורה באמצעות משה רבנו, כאשר הוא משמש שליח להעברה בלבד. ואילו ב'משנה תורה' מתחיל שלב חדש - העברת התורה דרך שכלו והשגתו של בן אדם, כאשר השכינה מתלבשת במחשבתו של משה רבנו.

שלב זה נמשך גם בדורות הבאים, ההתייחסות המקודשת שלנו למשנה, לגמרא ולכל ספריהם של גדולי ישראל האמתיים, מושתתת על האמונה, שכל אלה נכתבו **ברוח הקודש**. אמנם בני אדם הגו בדברים בשכלם הם, התפלפלו, התווכחו, הסיקו מסקנות, אבל בסופו של דבר, זה **דבר ה' שהתלבש בשכלם ובדרך מחשבתם**.

עם סיום שיעור ה' והמעבר שלי ל"עולם העשייה", באות לסיומם שנתיים בהם כתבתי את "יינה של תורה", הפינה הקטנה והחסידיית באשכולות. שמחתי מאד להנגיש לקוראים מעט מזעיר תורת חב"ד העצומה, ממש טיפה קטנטנה מאוקיינוס שלם.

אני מקווה שהמאמרים הצליחו לפעול על הקוראים, בעידוד וחיוזוק בעבודת ה', ובעצם לימוד והפצת מעיינות החסידות חוצה.

רציתי להודות לצוות העלון על שנתן לי את הזכות הזאת, ולכם הקוראים על תגובותיכם ותמיכתכם!

(בעז"ה אשמח ואשתדל להראות נוכחות בעלון מדי פעם גם בעתיד...)

יה"ר שזנכה בקרוב ממש לקיום הנבואה (זכריה ח, ט): "כה אמר ה' צ-באות... וצום החמישי... יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים" בבניין בית המקדש השלישי ובביאת מלך המשיח תיכף ומיד!

'בין הזמנים' טוב!

ברכות ופודאות

לבה"ח **ינון אברמשובילי** נר"ו על שנתיים נפלאות (תשע"ה-תשע"ו) של כתיבת המדור 'יינה של תורה'

ולבה"ח: **שמואל פינסון**, **אסף משניות ואריאל נעמן** הי"ו על כתיבת המדור המיוחד 'דברי הרב' בשנת תשע"ו

אני מאחלים להם ואל תאמיני שיצור ה' הצלחה בהמשך
דרכם, יקדשו שם שמים ואל אלה יצליחו!